

הסביבות

עלון להפצת המוסר

"אוהל יוסף" - גובהרדוק ירושלים

ע"ש ישיבתו הראשונה של רבינו גרשון ליבמן זצ"ל נוסדה גטו וילנא תש"ב

תשרי התשפ"א

ראש השנה

גליון מספר 307 (340)

דגל המוסר לרבינו גרשון ליבמן זצ"ל

גילה ברעדה

מושיע מן השמים, וישכחו רעבונם וישכחו כל הצפוי להם עוד מעט במשרפות הגאזים, ויזהלו במוש על שיזכו לשמוע קול שופר, ויברך התוקע בקול גדול הברכות "לשמוע קול שופר" ו"שהחיינו", ועיני כולם זולגות דמעה, והלכבות שתתו דם, ובחלל הצריף שררה דומית-מות פשוטו כמשמעו. כיון שהשלים התוקע שלושים קולות, חיבוקו והילדים באהבה, וילחצו את ידיו ל...פרידה עולמית. מן התקיעות והשברים יצאו יודעי תרועה הקטנים בלב שמח אל המוקד ושפרו כעבור שעה קלה עקה"ש.

יו"ט של ראש השנה נקרא בתה"ק "יום תרועה". ויש להבין פשר כינוי זה, וכי כל היום תוקעים תרועה? אכן הכוונה שמתעוררים בלב מן תקיעת השופר ששומעים לראשונה, והתעוררות זו משתמרת בקרבם לכל האי יומא דדינא, עד שנקרא בשם זה "יום תרועה". כי הלא כדברי הרמב"ם בה' תשובה יש רמז בתקיעת שופר "עורו ישנים משנתכם" וכו'. ואיתא בשם האריז"ל, כל מי שזוכה להתעורר בבכיה בזמן תקיעת שופר, סימן שזכה לנשמה גבוהה וכו' ומשום כך תתלהב נפשו אפילו מרמז בעלמא כעין התקיעות בשופר.

אין צורך להיות בעל דמיון גדול, בכדי לעייר במחשבתנו מה התחולל אז בנפשות הטהורות של ילדי ישראל, שהיטיבו לדעת מה צפוי להם תוך זמן קצר, ובאותו זמן ברכו על המצוה בהתרגשות רבה "שהחיינו". אי הניב לבטא את עוצמת החזיון המופלא הזה. על כל פנים נתעורר גם אנחנו לשמוע קול שופר בבל נימי הלב והנשמה, נקלוט היטב את רמזי קולות השופר "עורו ישנים משנתכם... וחפשו במעשיכם..." ונברך מעומקא דליבא על הזכיה הגדולה "שהחיינו, וקיימנו, והגיענו"

ויחד עם זה צריכים לשמוח בתקיעת שופר, שהיא מצוה יקרה עד מאד, ומברכים בלב ונפש "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה" על הזכיה שזוכים לקיים אותה. וכבר היה מעשה בימי ההשמדה במלחה"ע השנה, שהרוצחים ימ"ש סגרו מאות ילדי ישראל בצריף אחד ע"מ להמיתם, ולא בא שום אוכל בפיהם זה ג' ימים, ויהי ביום השלישי שחל בו יומא דדינא התחננו הילדים האומללים רק לדבר אחד לשמוע קול שופר, ואחד היהודים מבחוץ סיכן את חייו והתנגב אליהם פנימה עם קרן השופר בידו. מיד קפצו כולם לקראתו בתרועות גיל ושמחה, כאילו ירד אליהם מלאך

המשך עמוד ב'

מעשה רב

שופר של גאולה

רבי חיים ניגש לעגלון ושאל אותו: "מנין לך שופר זה?", "יסלח לי כבוד הרב" - רעד קולו של העגלון - "לא ידעתי שזה שלך"...

רבי חיים לא נרתע, והמשיך לחקור את העגלון אודות השופר, כדי לדעת אם הוא נעשה בידי ישראל והוא כשר למצווה. העגלון סבר שרבי חיים הוא הרב של בית הכנסת ממנו לקח את השופר, וחשש שמא הוא יסגיר אותו לשלטונות, ובתמורה להבטחה שרבי חיים לא יעשה כן, נתן לו את השופר וסיפר לו כי חובב חצוצרות הוא, והוא גנב אותו מבית הכנסת הסמוך לביתו.

שופר זה נדד עם רבי חיים בכל מסעותיו, וכאשר הגיע לארץ ישראל, מסר אותו לרבי אריה לוי שעשה בו מצוות רבות וזיכה בו את הרבים ממשי!!

בצר לי הבנתי שכנראה זו תהיה השנה הראשונה, בה לא יזכו תושבי מוסקבה היהודים לשמוע קול שופר...

ליל התקדש חג. השמש שקעה ויום הדין הנה בא ושופר אין. רבי חיים שב מבית הכנסת, סעד את סעודת החג והתיישב ללמוד הלכות שופר. הלימוד יעלה לרצון לפני שומע קול תרועת עמו, כאילו תקענו בשופר, הרהר...

למחרת עם זריחת החמה, יצא רבי חיים מביתו לכיוון בית הכנסת, והנה הוא רואה לנגד עיניו בפינת הרחוב, עגלה עמוסה בחפצים ישנים, ומקומו של העגלון מקושט בקישוטים שונים, ביניהם שופר! רבי חיים לא האמין למראה עיניו... הלא זהו שופר אמיתי!! שופר ממשי!!

שופר מיוחד היה גנוז בידיו של הגאון **רבי אריה לוי זצ"ל**, אותו קיבל במתנה מהגאון **רבי חיים ברלין זצ"ל**, בנו של הנציב ז"ע. שופר זה שימש את רבי אריה להכרזה על כניסת השבת, ע"י תקיעה ארוכה לארבע רוחות השמים, ובשופר זה אף היה תוקע לחולים ונדכאים, אשר נבצר מהם לבוא לבית הכנסת לתקיעת שופר.

מיוחד ומיוחס היה שופר זה, כפי שסיפר עליו רבי חיים ברלין בעצמו: כאשר הייתי רב של מוסקבה, גזרו הרוסים על היהודים גזירות רבות. פעילות יהודית היתה מסוכנת מאוד, והנה חודש אלול בא, והשופר היחיד שהיה בבית הכנסת נסדק ונפסל. בכל האזור לא נמצא שופר כשר אחר, וכבר לא היה די זמן להביא שופר כשר מחוץ לגבולות רוסיה...

ראש השנה

"ונינוה היתה עיר גדולה לאלוקים מהלך שלשת ימים" - מהו שלשת ימים שיש בה, ומדוע לכן נקראת עיר גדולה לאלוקים? וכתב הגר"א שעקרו של אדם להתהלך לפני אלוקים תמיד, אבל ניונה לא הלכו לפני אלוקים רק ג' ימים, ר"ח אלול, ראש השנה, ויום הכיפורים.

יש כח עצום בימים אלו לעשות את שם העיר "גדולה לאלוקים" ואף שנגזר להפוך את ניונה, יכול להיות שינוי השם להנצל מן הגזירה על ידי ימים אלו. ר"ח אלול כבר עבר, העומד לפנינו הם ימי ראש השנה ויום הכיפורים הבעל"ט, ובהם צריכים לדעת את סגולת וכוחות הימים.

לאלוקים = היינו, למסור את עצמיותו ורצונו לבורא. והנה אמרו חז"ל כל המעביר על מידותיו מעבירין על כל פשעיו. ונתבונן, והלא אם עשה תשובה, הלא תשובה מכפרת, ואם לאו, מדוע מעבירין לו על כל פשעיו? מדוע?

אלא, מדובר במי שעשה תשובה, אמנם יש חלק בתשובה שנקרא "לאלוקים" להתנדב לבוראו את תמצית חייו, ועיקר מעלת התשובה היא לקרב את עצמו אל בוראו, להיות דבוק בשכינה, ולהיות חפץ שירצה בו ה' ויקרבהו אליו. מי שמעביר על מידותיו, הוא נותן את עצמו רצונו ועצמיותו לרצון הבורא, ובכך זוכה להיות "לאלוקים".

מי שמעמיד את עצמו לאלוקים, יבוא לפני המלך בעת יושב על כסא משפט, ויכריז אליו ויאמר "אני לה' אלוקי" רוצה אני בקרבתך, ואת רצוני אשעבד לרצונך ית' - והמלך מאזין מביט ומקשיב, יכתבהו לחיים טובים להמשיך להיות שייך לאלוקים

אברך בכל לב ל"בדי הארון" נושאים במשא עולם התורה בכל אתר ואתר, שימשיכו להיות עומדים "לאלוקים" לזכות לעמוד לשרת לפניו ולתברך בכל הטוב לשנה טובה ומבורכת.

הסביבות

- פתגמים ואמרות.....עמוד ב'
- על ראש השנה.....עמוד ב'
- עניני דיומא.....עמוד ג'
- מלבויות.....עמוד ג'
- ראש השנה.....עמוד ד'

דגל המוסר ראש השנה

כבקרת רועה עדרו

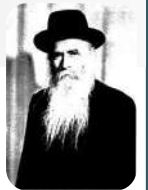
"וכל באי עולם יעברו לפניך כבני מרון". קשה לבנ"א בשכל פשוט לשער איד הוא המצב כשעוברים לפניו ית"ש בדין של מעלה וההכרעה יוצאת: מי יחיה, ומי ימות, מי במים, ומי באש, מי ינוח, ומי ינוע.

ואולם כבר אמרו "אין חכם כבעל הנסיון". ואנחנו בדור שלנו בעוה"ר נתנסינו בכעין זה, במלחמה העולמית השניה, כאשר הצטופפנו **כשבויי חרב במחנה השמדה של הנאצים** ימ"ש והעבירו אותנו בבני מרון לפני אותו **רב הטבחים מנגלה ימ"ש** שהיה מנופף באצבע לימין ושמאל וחורץ ככה את גזר דינם של היהודים האומללים זה לחיים וזה למות רח"ל. היינו נתונים אז בשיא הפחד והאימה, הלב מנבא רעות, והעיניים דואות מולן בצורה מוחשית את המות הנורא - ומי יתנה כל מה שעבר עלינו בכל ימי ההסגר של הנאצים, בגיטו ובמחנה הריכוז, היינו במעט גוועים מרעב ועמא, והצורדים האכזרים נגשו בנו ללא חמלה, ונתקיים בנו בבוקר תאמר מי יתן ערב וגוי.

בעקבות נסיון מר זה **מיטיבים אנחנו להבין את** פשר המושג "יעברו לפניך בבני מרון" כפשוטו וכמשמעו. אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה. ואנו מתפללים בלא לב ולב: "אבינו מלכנו קרע רוע גזר דינו"

דברי רבותינו בעלי המוסר על ראש השנה

רבי אברהם יפהו זצ"ל

"חשבון" בספר סליחה ומחילה

אנו אומרים בתפלתנו: "אבינו מלכנו סלח ומחל לכל עונותינו", ואחר כך אומרים: "אבינו מלכנו כתבנו בספר סליחה ומחילה". אם כבר ביקשנו שיסלח וימחל לנו, למה בקשה נוספת כי יכתבנו בספר סליחה ומחילה?

אלא, לכתחילה אנו מתפללים ומבקשים על סליחה שלימה וגמורה, ואחר כך מתפללים, שלכה"פ יפתח לנו אבינו מלכנו "חשבון" בספר של סליחה ומחילה היינו שאם לא יזכה לתשובה גמורה. אבל עכ"פ יקבל על נפשו לעמוד תחת גדרים, וללמוד מוסר ולהתבונן ולחשוב חשבון בנפשו.

איתא בספר "אור ישראל" להגרי"ס זצ"ל (מאמר ז', ד"ה האחת גופני), היא עת תקיעת שופר בראש השנה, אשר האדם מזכר ונשפט על מעשיו, והוא בעת הלזה נדמה לכהן גדול, בעת שנכנס לבית קה"ק כמאמר חז"ל, שופר בראש השנה כיון דלזכרון הוא כבפנים דמי, ומה יחרד לב האדם האוהב את עצמו ואת ב"ב התלויים עליו, להטיב דרכו, ולכל הפחות לשבור רוחו בשברון לבב, וכו' כמאמרם ז"ל (שם) כמה דכייף איניש דעתייה טפי מעלי, והנה הגרי"ס ז"ל מעורר את האדם לחשוב שהוא דומה בראש השנה בעת תקיעת שופר לכהן גדול הנכנס ביום הכפורים לבית קדש הקדשים שכהן גדול אינו נכנס בבגדי זהב לעבוד בפנים, כן שופר של ראש השנה אינו כשר בשל פרה מאותו טעם, לפי שאין קטיגור נעשה סניגור.

ויש לנו להתעורר עוד, כי כל ענין מצוות שופר בא לרמז להאדם להקיץ ולהתעורר מתרדמתו כמו שכתב הרמב"ם ז"ל: "עורו ישנים ומשנתכם והקיצו נרדמים מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה" (הל' תשובה ג). ואם האדם לא יכין את עצמו להתעורר מקול השופר להחרד על נפשו, אז יש לפחד שמא לא יקרה ההיפך מזה ח"ו, שיעשה את סניגורו לקטיגורו, כמו שאמרו חז"ל עמה"כ שובה ישראל עד שלא יעשה סניגורו קטיגורו.

כי אם הקב"ה נתן והמציא את הימים האלו לקבל בהם שבים ונותן להם ס"ד, כשהאדם משתמט מזה נעשית הסניגוריה לקטיגוריה, וכן היא מצוות שופר שנתן הקב"ה לסניגוריה לזכור את עקידת יצחק אבל כ"ז אם קבל עכ"פ הרמז.

ומתפללים אנו: "עשה למען באי באש ובמים על קדוש שמך" אמנם יש לנו מליצים ופרקליטים טובים וישרים אשר כוחם יפה שמסרו נפשם לקדש ש"ש, אולם עלינו לדעת שאימתי ימליצו ויגנו עלינו? אם אנו נצא בעקבותם ג"כ לקדש ש"ש שהרי כל עיקר שמסרו נפשם הוא רק כדי לקדש שם שמים שגם הדורות הבאים אחריהם יעשו כמו כן.

מחשבת מוסר

אמרות ופתגמים

<p>"חמטפת את חרבים צריך להרגיש כמו האם חמטפת עם בנה לעשות כל צרכו בלי קושי ואז לא יקפיד על הביון ולא ירצה כבוד מעבודתו רק יעשה חל' לשם שמים" (מר שז"ל "הבוטח" בישיבת אוסטרב)</p>	<p>"אם כדי לקיים חקללה של 'ביעות אפך' אדם משותף יוסם ולילא, כמה צריך להשתדל כדי להשיג הגרבה של 'ברוך הגבר אשר יבטח בו'." (דגל העובדים מישיבת פינסק)</p>	<p>"מעזיג חרבים בלי סבלנות הוא כמו חרועה בלי משרקה (פייפל)" (חכם אחד)</p>	<p>"כשאדם קם ממסתו כבר הוא בחרון אף, אלא שמבקש על מי ועל מה לשפך חמתו." "דורות הראשונים שא"ל: אם אדם חורש בשעת חרישה תורה מה תהא עליה? דורות האחרונים שוא"ל: אם יעסוק בתורה חרישה מה תהא עליה?" (מתוך ח"י המוסר)</p>
--	---	---	--

כדי שתמלכוני עליכם / רבי ירוחם ליוואויץ זצ"ל

מלכויות – שכל חיותינו תלויים בה'

כשערך ראש ממשלת פולין מסע ביקורים ברחבי מדינתו הגיע גם לאזור העיר מיר. תושבי הסביבה כמובן, באו לקבל את פניו ועשו לו כבוד גדול כיהא לכבוד המלכות. מרן המשגיח הגה"צ רבי ירוחם שוחח על כך בפני בני הישיבה, ואמר להם כי עם כל הכבוד הגדול ברוב פאר והדר שעשו בני המקום לראש המדינה, עדיין אין זה נחשב לביטוי אמיתי של המושג כבוד מלכותי. ואם תרצו לדעת כבוד מלכותי מהו. צאו וראו מה קרה באותה עת כאשר ביקר ראש המדינה בעיר לכוביץ הסמוכה למיר. היה מעשה באדם שהיה חבוש בבית האסורים ונגזר דינו למיתה, כששמעה אשתו שראש המדינה אמור לבקר בעירם, הלכה וישבה על אם הדרך, וכשהופיעה פמליית ראש המדינה, נפלה לרגליו כנועה לגמרי, ומעמקי לבה התחננה אליו בקול בוכים ואמרה: "אתה ראש המדינה, אתה כל יכול, ורק בידך תלויים חיי בעלי, אינני זזה מכאן עד שתחון את בעלי ותסיר מעליו את גזירת דין המיתה שתלויה על צווארו. - זה כבוד המלכותי האמיתי, וכל אופן אחר של כבוד מלכות אינו אמיתי אלא חיזוני ומדומה. כבוד מלכותי הוא כאשר אדם יודע ומרגיש בכל לבו ובכל נשמתו שכל חייו וכל אשר לו תלויים אך ורק ביד המלך, והוא נתון לחסדו של המלך. ואת ההרגשה הזו הוא מראה ומגלה כלפי המלך, בהיכנעו לפניו ובהתבטלותו המוחלטת לפניו ובעשותו רצון המלך, כדי שהמלך בראותו את נתינו הנאמן ייטיב חסדו אתו. זהו עין ה'מלכויות' בראש השנה - "כדי שתמלכוני עליכם". לא די בדיעה ובאמונה שתמית וכללית על מלכות ה' בעולם, ולא די בכבוד מלכותי חיזוני. עיקר יסוד המלכויות הוא להגיע לכבוד מלכותי אמיתי, בדיעה ובהרגשה פנימית כי כל חיותנו וכל אשר לנו תלויים אך ורק בהקב"ה - הוא המלך, הוא הדיין, הוא החותך חיים לכל חי. ולכן אליו ורק אליו אנו נושאים עינינו ביראה ובאימה, מצפים ומייחלים בכליון עיניים שיחן אותנו לטובה. וכדי שיטה עמנו חסד ויחון אותנו לטובה, אנו מגלים כלפיו נאמנות מוחלטת, כניעה והתבטלות גמורה, ומקבלים עלינו באהבה וברצון עול מלכותו, וכל אשר יצוה עלינו נעשה מתוך מורא וכבוד מלכותו גם יחד.

ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה (פיוט 'ונתנה תוקף').

פעם בימי חודש שבט, נפל למשכב אברך צעיר לימים בחולי הימות מחמת הצינה עד שהשיב נשמתו ליוצרה. נענה מרן ראש הישיבה הגר"ח שמואלביץ זצ"ל ואמר: וכי חושבים אתם שאברך זה מת עתה בימות הצינה וממנה נחלה ונפטר, הרי הוא כבר 'נפטר' בעת שהחמה יקדה בראש כל אדם בתוככי המחזור של ר"ה... (שם הצטטן כי תפילתו הייתה ב'קריירות'). ואין הכוונה בסיפור זה להרפות דינו ח"ו אלא אדרבה, הבה נרבה במעשים טובים, ונוסיף בתפילה, ואז ישמע הקב"ה לקול שוועתנו וננצל מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה, ואך טוב וחסד ירדפוננו כל הימים.

מלך על כל העולם כולו בכבודך

היה זה בשיחה יומיים לפני ראש השנה בישיבת מיר בפולין. מרן המשגיח הגה"צ רבי ירוחם זצוק"ל פתח את שיחתו ואמר: "כשנודמן לי לראות ארי (היה זה אחרי שביקר בגן חיות כאשר היה בעיירת מרפא) התבוננתי בכוחותיו הגדולים והעצומים, הריהו מלך החיות לא ירא ולא יחת מפני כל, אלא הוא המטיל אימתו על הכול, כל מיני מחלות ודאגות לא ישלטו בו, כוחותיו הם כי בלי גבול ותכלית. ואז בהתבונני בו ראיתי את מי שאמר והיה העולם. בארי אנו רואים דבר שהוא למעלה מכל טבע, שאילו לא היינו יודעים שארי מת לא היינו מאמינים בזה בשום אופן, אבל גם ארי מת, ואם כן יש עוד יותר גדול ממנו, ורואים אנו איפה את בוראו... " המשך רבי ירוחם ואמר: "כשמתבוננים בראש, בקטן וחלש שבנבראים, שכל מציאותו אין ואפס, ובכל זאת ישנה ביציר חלש זה חכמה בלי סוף. כשיתבונן בשממית, ביציר פשוט כזה שהוא ממש כאין וכאפס, איך יכול בקרבו חכמה נפלאה עד אין סוף - מזה מתגלה לנו שמו יתברך. ככל שהנברא יותר זעיר וחלש, תגדל מזה ההכרה בשמו יתברך".

האחדות - נותנת תוקף למלכות נקודה נוספת וחשובה אומר רבינו ירוחם בספרו חכמה ומוסר - להמליך את הקב"ה צריך להיות באחדות, וכה כתב: רבינו תם בספר הישר כתב, כי מדרכי העבודות של מלך בשר ודם ניקח דרך ודוגמא לעבודת מלך מלכי המלכים הקב"ה. הנה, תוקף קיום המלוכה של בשר ודם הוא רק כשכל עבדי המלך מקבלים כאיש אחד את שלטון המלך וסרים יחד למרותו, כל עוד יש אחדות בקרב עבדי המלך וכולם כורעים ומשתחוים למלך מובטח שלטונו, אך אם יפול פירוד בקרב עבדי המלך, הדבר יגרום לערעור היציבות של שלטון המלך וינתק את קשר המלוכה, נמצא שקיום המלכות תלוי באחדות העבודות. נמצאנו למדים שאף במלכות שמים עיקר התמליכוני עליכם הוא באחדות עבדיו ית', וכענין שנאמר (דברים לג, ה) "ויהי בישורון מלך" - אימתי "בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל". על כן חובה עלינו להתכונן כראוי ליום הדין ובמשך כל ימות השנה עלינו לקבל על עצמנו מצות ואהבת לרעך כמוך ולקיימה בשלימות, ועל ידי כן תיווצר אחדות בין עבדי השי"ת, אשר היא עיקר תוקפן ומהותן של 'מלכויות' ובה יבוא זיכרונו לפניו ית' לטובה.

רבי ישראל דוד ניינור זצ"ל

מהותם של ימי "ראש השנה"

המהות של היום הוא: "אמרו לפני מלכויות כדי שתמלכוני עליכם" (ר"ה טז) בר"ה לא צריך לחשוב על עוונות וחטאים, או על בקשות וצרכים. מהות היום היא המלכת המלך. זוהי עבודת היום בלבד, להמליך את הקב"ה. ואע"פ שהגרי"ס זצ"ל אמר שבדורנו צריך וחיוב לבקש גם בר"ה, אעפ"כ העיקר של היום זהו המלכת המלך.

אמרתי פעם לאחד "בריסקער" שהיה מדקדק לשמוע בימי ר"ה כל היום כל מיני סוגי תקיעות בכל מיני מקומות עד שקיעת החמה - יפה מאד מה שאתה רוצה לצאת ידי חובה בתקיעות, אבל האם גם בהמלכת הקב"ה - שזהו עיקר היום - גם אתה כ"כ מהדר? האם אתה מרגיש בחוש שהקב"ה הוא המלך שלנו? האמת, שכבר אמר הגרי"ס זצ"ל שבשעת ק"ש האדם יכול להמליך את הקב"ה על כל היקום והעולמות ועל כל האנשים, חוץ מהאדם עצמו.

רואים זאת בפרשה ראשונה של ק"ש. שאומרים "שמע ישראל ד' אלוהינו ד' אחד" (דברים ו) ו"בפסוק הבא 'ואהבת את ד' אלוהך' - לכאורה היה צ"ל ואהבת את ד' אלוהינו? אלא בהתחלה להמליך את הקב"ה על כל העולם - "ד' אלוהינו" - על כולם. ואח"כ אסור לשכוח את עצמו - "ואהבת את ד' אלוהך" - וזה הבעיה שאנו אומרים כל השנה ובמיוחד בימים אלו את המלכויות - ולא שמים לב, ולא מרגישים את הדבר בחוש. צריך שהאדם ירגיש בחוש בעצמו, שהקב"ה הוא המלך שלנו ואנו עבדיו. ושהכל בהשגחה פרטית ממנו. כמוש"כ "וידעת היום והשבחות אל לבבך כי ד' הוא האלוהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" (דברים ד' לט) וזה התכלית בהמלכה - שאין עוד! וע"ז צריך לבקש רחמים: "והיה ד' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ד' אחד ושמו אחד" (זכריה יד' ט).

ומפורסם, שיש מחלוקת גדולה האם לבכות בר"ה או לא. והגרי"ס זצ"ל אמר שכל אחד יעשה הפך מטבעו. אבל לפי זה מה שכן אפשר, זה לבכות בכי של שמחה, ע"כ שיש לנו הזכות הגדולה להמליך את הקב"ה למלך עלינו. כמו אדם שלא ראה את קרובו המון זמן - וכשרואהו וודאי שיבכה. אבל ממה הבכי? בכי של שמחה שזכה לראותו. כך אנו בר"ה.

אנו רואים שחז"ל תיקנו לנו כל היום הקדוש להתפלל על מלכות ד'. ואם היו נותנים לנו לסדר את תפילת ר"ה היינו מבקשים רק בני, חיי, ומזוני. מסופר על האדמו"ר ר"נ מרופשיץ שאמר לתלמידיו - אני נותן לכם היתר פעם אחת להתפלל על ממון בתפילה של ר"ה. שאומרים ובכן תן "פחדך" תכווננו על הממון. שפחדך בגמ' "געלט" (כסף באדיש) אבל פעם אחת מספיק! לא כל הזמן! שזוהי הנטייה של האדם רק ממון.

אבל חז"ל שהבינו את עומק הדברים תיקנו את התפילה רק על מלכות ד' ועל כבוד ד'! כמו שאומרים בתפילה "ובכן תן כבוד לעמך, תהילה ליראך וכו' ופתחון פה למייחלים לך - "אלו בני אדם שבטחים בד' ומאמינים בהשגחתו הפרטית. והם מפחדים לומר זאת. שאם ישאלו להם שהם מאמינים ובטחים, מיד יאמרו להם - אתם נורמלים? ודאי אמונה ובטחון אבל מה אתם עושים למעשה? ומי שהולך בכוחי ועוצם ידי הוא נורמלי! רח"ל. וע"ז אנו מתפללים בר"ה - "פתחון פה למייחלים לך" שמי שבטח ומאמין בה' ית' יוכל לומר זאת מבלי להתבייש "זאת השקפה הנכונה על ר"ה. רק להמליך את הקב"ה. ולהתפלל על כבוד ד', ובמיוחד בקטעים בתפילה המדברים ע"כ ולהתבונן בזה.

פניי ראש השנה

רבי אהרן לייב שטינמן זצ"ל

רוב בני האדם מקפידים מאד לעשות את סימני ראש השנה בדקדוק, אבל את העיקר, שהוא החובה לשוב בתשובה בימים אלו שוכחים. ובאמת שאפ' מעט תשובה עדיפה על הסימנים לשנה טובה, ואפ' הרהור אמיתי אחד על מצבו ועל חובתו בעולמו, טוב מהם ושווה הוא כנגד כל הון דעלמא. ודוגמא להרהור תשובה אמיתי, כמובא אבות דר"נ פ"ו על רבי עקיבא שכשעבר ע"י באר וראה בה דבר חדש, שהמים חוררו בה חור והתבונן בדבר זה עד שנתהפכו חייו והיה לתנא הק' רבי עקיבא.

והנה הלא קודם לו עברו הרבה בנ"א ע"י באר זו וראו חור זה והמשיכו בדרכם בלא כל התבוננות בדבר זה ואילו ר"ע שהתבונן בזה הועיל לו ונשתנה מהקצה אל הקצה. והיה זה מפני שהיה בעל מידות טובות כדאי' שאף קודם שלמד תורה היה צנוע ומעלי, (יעו"ש תוס' כתובות סב') וע"כ שם אל לבו להתבונן בדבר.

וכן מסופר על הסבא ר' יחזל מנובהרדוק בצעירותו, שפגשו הגרי"ס בתחנת הרכבת ושאלו למגמת נסיעתו, וא"ל כדי לעשות מסחר. שאלו הגרי"ס "מדוע צריך לעשות מסחר?", והשיב לו "כדי שיהיה לי ממה לחיות!". ושאלו הגרי"ס "וממה למות יש לך?", וברגע אחד שינה את כל מגמתו בחיים, ואף יסד אח"כ את שיטתו במוסר. וגם בינינו, פעמים שיש זוכים שהקב"ה מכניס בליבם רגש ומחשבה טהורה, ואם יתפסו רגע זה וינצלוהו להתרוממות ולשינוי במהלך חייהם הרי שיקנו את עולמם ע"י רגע זה. ועל כך נאמר "יש קונה עולמו בשעה אחת", של רגע אחד, אם יפנים את הדברים אל ליבו יקנה את כל עולמו בזה ובבא.

והנה הרי לכל אחד מישראל יש את הכוחות לעלות ולהיות לאדם גדול, ואם היה האדם לומד מוסר בהתבוננות ראויה ובמחשבה רצינית ולא כדבר שגרה, ואפ' לדקה אחת ביום, הלא היה יכול לעשות מהפך בחייו לנצח. ואם יחשוב האדם על כך שהחיים הנצחיים הם החיים שלאחר המיתה, ואם לא יזכה לעלות לעולם האמת כבעל מדרגה, הרי שגם אם יאמרו אחריו קדיש וכדו' ויצילוהו מהעונש מ"מ "בעל מדרגה" לא יהיה. ויעמוד לנצח במדרגתו הנמוכה שהגיע אליה בחייו. והעיקר בזה שלא ישקר האדם את עצמו, שהרי על כך נלחם היצר ומפתה את האדם לרמות את עצמו כדי שלא ישתנה ממצבו שהיה בו.

בנתיבות אור (עמ' נט) מובא מרבי ישראל סלנטר "כי עוד בטל ילדותו פעם אחת בערב יום כיפור בהיותו הולך לבית המדרש להתפלל תפילת מעריב, והנה לקראתו איש אחד מגדולי היראים, פחד וחרדת הדין היה נראה וניכר על פניו ודמעתו על לחיו. אדמו"ר (רבי ישראל) שאל אותו להגיד לו איזה דבר הנחוץ לו, והאיש הירא מגדול עיצבונו וחרדתו לא ענה אותו מאומה. ואמר אדמו"ר בזה הלשון: "כאשר עברתי מעל פני האיש חשבתי בלבבי, מה הנני חייב ואשם כי אתה הנך ירא אלוקים ותפחד ותרעד מיום הדין? מה זה נוגע אלי? הלא אתה מחויב להשיב אותי על שאלתי, כי זהו מדרכי הטבה וגמילות חסד!".

ועוד מסופר על רבי ישראל, שפעם אחת בלכתו להתפלל כל נדרי, שמע תינוק בוכה בעריסה, ונגש להרגיעו עד שיחזרו הוריו. האמא הלכה לתפילת כל נדרי והשאירה את התינוק בבית, אבל רבי ישראל התעכב עם התינוק ולא הלך להתפלל כל נדרי, למרות החשיבות שבתפילה זו, כי יש חיוב של אהבת הבריות, ואהבת לרעך כמוך, ואם תינוק בוכה ומצטער, כיצד אפשר להעלים עין? אבל האמא לא חשבה על זה, ולא הבינה את זה. עד כדי כך יש טעויות מחמת אימת הדין.

ידוע שבקלם בחודש אלול הייתה תלויה מודעה להתחזק באהבת הבריות, וכך היה כתוב שם (נדפס בכתבי הסבא מקלם, פנקס הקבלות סימן ד'): הנה מהידוע אמרו ז"ל אמרו לפני וכו' מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, וכאשר נתבונן על תוקף קיום המלוכה של בשר ודם הוא רק כשעבדיו כולם כאיש אחד לעבודת המלך, זהו קיום המלוכה, ואם ח"ו יפול פירוד בעבדי המלך ניתק קשר המלוכה וכו', ואם כן אחדות העבדים הוא קיום המלוכה. על כן חובה עלינו קודם יום הדין הבעל"ט לקבל על עצמנו לעסוק בכל השנה במצות עשה דואהבת לרעך כמוך, ובזה יהיה אחדות בין עבדי השי"ת, ויעלה יפה בידינו מלכויות, שנכוון עיקר קיום תקפו של מלכויות, ובזה יבוא זיכרונו לפניו לטובה. ואם ח"ו עוון בידינו של שנאת הבריות, איך לא נבוש ולא ניכלם להיות דובר שקרים ח"ו נגדו ית' לבקש מלך על כל העולם כולו בכבודך ואנחנו לעצמנו לא הכנו עיקר קיום של מלכות שמים עלינו בתקפו, הרחמן יצילנו, ונקבל על עצמנו עסק אהבת הבריות ואחדות. ע"כ מנוסח המודעה.

עמוד צלותהון דישאל היה כ"ק מרן האדמו"ר בעל השפע חיים מצאנז ז"ע. על מלבד גאונו והעצומה והמופלאה בתורה, נודע בעבודת התפילה הייחודית שלו. תפילתו המשתפכת לפני ריבונו של עולם, הייתה ממיסה כל לב. בהלן נעלה על גליון סיפורים מרסטים רוויי הוד, בעת ששהה רבינו בגיא צלמות, כיצד הייתה נראית עבודת קודשו בימי ראש השנה בזמן השואה בצל הנאצים ימ"ש. מובא בספר 'לפיד האש'.

כשהתקברו הימים הנוראים של שנת תש"ה, דיבר רבינו ז"ע בחשאי על לב האנשים המצאים סביבו, שיהיו מתאספים יחדיו כדי להתפלל בציבור בראש השנה וביום הכיפורים למרות הסכנה.

"בערב ראש השנה", סיפר הרה"ח ר' דוד גרינצוויג, "פשטה השמועה בקרב ה"קאצעטניקים", כי הוא יתפלל היום בלילה בצריף המעוול, אחד מראשוני הצריפים במחנה, שהיה גדול בשטחו ומסוגל לקלוט הרבה אנשים. זה - כמו חדל לשמש למגורים והיה ריק ועזוב... עם רדת היום כשחזרנו מהעבודה בשדה התעופה, שבורים ורצוצים, התאספנו מאות עובדי כפיה- והיו אלו אסירים יהודים שבאו כמעט מכל ה"בלוקים" במחנה- בצריף שנתמלא מהרה, עד שהורגשה צפיפות. אדמו"ר ז"ע עבר לפני התיבה ופתח בתפילתו המזעזעת, שבקעה רקיעים, אם כי הוא נזהר שלא להגביה מדי את קולו מאימת הצורפים כמעט לא שמענו את המילים היוצאות מפיו, המילים נחנקו בגרונו, רק בכיותיו ואנחותיו השוברות הדהדו בחלל, בלווי בכיו החרישי של הציבור כולו:

"שפוך חרונוך באומנם ערו, וכנת ימינו פרצו וארו, לא השאירו עוללותיה... חילה קבעו ולבה קרעו, ובכל זאת מעגלותיה ממך לא נעו... מתי תעלה בתך מבור..."

"אחרי התפילה, כשברכנו איש את רעהו ב'כתיבה וחתימה טובה ובו'שנה טובה', והתפרזנו לעבר הצריפים, עקב אחריו אחי, ר' משה טוביה שי, שהתגורר בבוקר של הרבי בכבודו ובעצמו, לדעת אם יאמר קידוש של יל"ט. והנה נוכח לדעת, כי אכן קידש על הפת ואמר בהתרגשות את הברכה "אשר בחר בנו מכל עם וברומנו מכל לשון", והמשיך ואמר בהתלהבות עצומה גם את הברכה שלאחריה "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה", כאילו עמד

עכשיו אצל שולחנו עם החסידים בקלויזנבורג, ואינו אחוז כלל ברגע זה בצבת השטנים של האשמואי הנאצי.

בלילה שלאחריו, ליל ב' של ר"ה, חזר ונשנה כל אותו המחזה. התפילה ברוב עם, הבכיות, האנחות, ... הקידוש בצריף. להפתעת הציבור העוקב, בך הרבי גם בלילה השני ברכת שהחיינו בדביקות ובהתרגשות. על מה וכיצד בירך שהחיינו בלילה השני? נדהם כולו הבחין ר' משה טוביה, שהרבי מחזיק בידו תפוח עץ עסיסי, רענן, כפי שנוהגים ישראל קדושים, אשר טורחים להשיגו בכל ערב ר"ה, לבל יחסר המזג. מהיכן בא לו תפוח זה? מספר ע"כ השריד ה' אריה לידא: "במיהלדארף יעסיקו אותי ברצענות. זה המקצוע שלי ימימה. והודות לכך נהניתי מכמה וכמה פריוילגיות... גם האוכל שקיבלתי היה ברמה טובה יותר... והנה, בערב ר"ה פונה אלי הרבי מקלויזנבורג במשאלה: אולי יכול אני להשיג לו תפוח עץ לברכת 'שהחיינו' הלילה? עשיתי רצוני והבאתי לו תפוח עץ. לאחר מכן נודע לי, מפטיר האיש, "שהרבי לא אכל בעצמו את כל התפוח, כי אם שלחו למסכנים ששכבו בצריף בית החולים".

למחרת ביום ב' דר"ה, התקבצו שוב הרבה יהודים, לשהות ביחד עם הרבי ביום זה שהוא נורא ואיום. איש ה"משמר הלילי" רמ"א איינהורן, התייצב בנקודת תצפית להזהיר מפני סכנה מתקרבת כל שהיא. לא היה בידיהם אף סידור אחד או מחזור, אבל הרבי אמר בעל פה את כל התפילה. והקהל החזיק אחריו. מלכויות, זכרונות, שופרות. לא היה עמהם שופר לתקוע בו, אבל הרבי קיים בנפשו את הפסוק "כשופר הרם קולך", ונאספו אליו מתחת לעץ רב ענפים, הרחק מטווח ראייתם של שומרי המחנה, יהודים רבים, לשמוע מדברותיו מענינא דיומא. "אשרי העם יודעי תרועה" כתוב, ובלבד שיודעים אפילו אנוסים מלשמעו קול תרועה, העיקר הוא "ה' באור פניך יהי לך", גם כי ילכו בגיא צלמות.

הוא דיבר באש צעורה, קרא לכולם שיחזקו באמונה כי "בנים אתם לה' אלוקיכם", וכרחם אב על בנים בוודאי ירחמכם, וכי קרובה ישועתו לבוא כהרף עין. "צריך לבטוח בה' שאנחנו בלי ספק נכלה את כל שונאי ישראל", אמר.

ערב ראש השנה התשפ"א

אליכם מעמדי התורה
האוחזים בעץ החיים
לכבוד התורה ולומדיה
וחכויותיכם רבות עד מאוד

בחתקרב יום הדין הבעל"ט
נברך מעומק הלב בזה
שנה טובה ומתוקה

זכות התורה תעמוד לכם
לעמוד לפני מלך מלכי המלכים
לזכות לפניו בדין
אתם וביתכם וכל אשר לכם

ימלא ה' כל משאלותיכם
ותזכו להכתב ולהחתם
בספרן של צדיקים גמורים
לברכה והצלחה עושר ושופר
פרנסה בריאות ואריכות ימים וכוט"ס

ברכרה רבה והוקרה
ראש הכולל האברכים

הרצאה להחזיק בצצ' החיים, ולסייע ביד
אפרכי הכולל צא"ל התורה, ופנה אל
מצרכת "הסמיכות" ויתפרק ככל מילוי
אנן. אס"א

יוצא לאור ע"י קיבוץ אברכים - "אוהל יוסף" - נובהרדוק
בית המדרש "בית מרים גיטל" מעלות דפנה 117 ירושלים
טל: 0527639747 דוא"ל: Ohelyosef1@gmail.com